

ОПШТИ ЕТИЧКИ КОДЕКС У ТУРИЗМУ

ПРЕАМБУЛА

Ми, чланови Свјетске туристичке организације (WTO), окупљени на Генералној скупштини у Сантиагу, Чиле, првог дана октобра 1999. године,

Потврђујемо циљеве постављене чланом 3. Статута Свјетске туристичке организације, свјесни "одлучујуће и централне" улоге ове Организације, признате од стране Генералне скупштине Уједињених нација, у промоцији и развоју туризма, с обзиром на допринос привредном развоју, међународном разумијевању, миру, напретку и универзалном поштовању и очувању људских права и основних слобода за све, без обзира на расу, пол, језик и вјеру.

Чврсто вјерујући да, кроз директне, спонтане и непосредне контакте које подстиче између људи и жена различитих култура и начина живота, туризам представља виталну снагу мира и фактор пријатељства и разумијевања међу људима широм свијета.

У сагласности са начелом о усклађивању заштите природног окружења, привредног развоја и борбе против сиромаштва на одржив начин, како су то формулисале Уједињене нације 1992. године на "Земаљском Самиту" у Rio de Janeiro-у, изразиле у Агенди 21, усвојеној том приликом.

Узимајући у обзир брз и континуирани раст, прошли и очекивани, туристичке активности, било из разлога одмора, посла, културе, религије или здравља и њено снажно дјеловање и позитивно и негативно, на окружење, привреду и друштво и емитивних и рецептивних земаља на локалне заједнице и домаће становништво, као и на међународне односе и трговину.

С циљем промовисања одговорног, одрживог и универзално прихватљивог туризма у оквиру права свих лица да користе своје слободно вријеме за одмор или путовање, уз поштовање избора друштва свих људи.

Али увјерени да свјетска туристичка привреда у цјелини може много постићи радећи у окружењу које фаворизује тржишну економију, приватну иницијативу и слободну трговину и које служи оптимизацији њених благотворних ефеката на стварање богатства и запослености.

Такође чврсто увјерени да, осигуравањем једног броја принципа и одређеног броја правила којих се придржава, одговорни и одрживи туризам није ни у ком случају инкомпатибилан са растућом либерализацијом услова који владају трговином услугама, под чијим окриљем предузећа овог сектора раде, и да је могуће ускладити у овој дјелатности економију и екологију, окружење и развој, отвореност према међународном тржишту и заштиту друштвеног и културног идентитета.

Узимајући у обзир да, уз овакав приступ, сви судионици у развоју туризма – државна, регионална и локална администрација, предузећа, пословна удружења, запослени у овом сектору, невладине организације и органи свих врста која припадају туристичкој привреди, као и локалне заједнице, медији и сами туристи, имају различите али и међуозависне одговорности у појединачном и друштвеном развоју туризма и да ће формулације њихових појединачних права и обавеза допринијети остварењу овог циља.

Посвећени, сагласно циљевима којима тежи и сама Свјетска туристичка организација од усвајања резолуције 364 (XII) на својој Генералној скупштини 1997. године (Истанбул), промовисању истинског партнерства између јавних и приватних судионика у развоју туризма, и желећи да видимо како се проширује партнерство и сарадња те врсте, на отворен и уравнотеже начин, на односе између емитивних земаља и земаља домаћина и њихових туристичких привреда.

Надовезујући се на Декларацију из Маниле 1980. године о Свјетском туризму и о Друштвеном утицају на туризам из 1997. године, као и на Правилник и Кодекс у туризму, усвојене у Софији 1985. године под окриљем WTO-а.

Али вјерујући да би ови инструменти требали бити допуњени скупом међуозависних принципа за њихово тумачење и примјену, на којима би судионици у развоју туризма требали обликовати своје понашање на почетку двадесет првог вијека.

Користећи, за потребе овог инструмента, дефиниције и класификације примјениве на путовања, а посебно појмове "посјетилац", "турист" и "туризам", како је усвојено на Међународној конференцији у Ottawī, одржаној од 24. до 28. јуна. 1991. године и одобрено 1993. године од стране Комисије за статистику Уједињених нација на њеној двадесет седмој сједници.

Упућујући посебно на сљедеће инструменте:

- Универзалну декларацију о људским правима, од 10. децембра 1948. године;
- Међународни споразум о економским, социјалним и културним правима, од 16. децембра 1966. године;
- Међународни споразум о грађанским и политичким правима, од 16. децембра 1966. године;
- Варшавску конвенцију о зрачном промету од 12. октобра 1929. године
- Чикашку конвенцију о међународном цивилном авиопромету од 07. децембра 1944. године, и у вези са њом, Токијску, Хашку и Монтреалску конвенцију;
- Конвенцију о царинским олакшицама у туризму, од 04. јула 1954. године и Протокол који се односи на ову Конвенцију;
- Конвенцију која се односи на заштиту свјетске културне и природне баштине, од 23. новембар 1972. године;
- Декларација из Маниле о свјетском туризму, од 10. октобра 1980. године;
- Резолуцију са шестог засједања Генералне скупштине (WTO) Софија којом се усваја правилник и Кодекс у туризму, од 26. септембра 1985. године;
- Конвенцију о правима дјетета, од 20. новембра 1989. године;
- Резолуцију са деветог засједања Генералне скупштине WTO-а (Buenos Aires) која се посебно односи на олакшање услова путовања и безбједност туриста, од 04. октобра 1991. године;
- Декларација из Рија о окружењу и развоју, од 13. јуна 1992. године;
- Општи споразум о трговини услугама, од 15. априла 1994. године;
- Конвенцију о биодиверзитету, од 06. јануара 1995. године;
- Резолуцију са једанаестог засједања Генералне скупштине WTO-а (Kairo) о превенцији организованог секс туризма, од 22. октобра 1995. године;
- Штохолмску декларацију, од 28. августа 1996. године, против комерцијалне сексуалне експлоатације дјецe;
- Декларацију из Маниле о друштвеном утицају туризма, од 22. маја 1997. године;
- Конвенције и препоруке које је усвојила Међународна организација рада у области колективних уговора, забране принудног рада и рада дјецe, заштите права домаћег становништва и подједнаког третмана без дискриминације на радном мјесту;

Афирмишемо право на туризам и на слободу туристичких кретања,

изражавамо нашу жељу да промовишемо један правичан, одговоран и одржив свјетски поредак у туризму, чије користи ће подијелити сви сектори друштва у контексту једне отворене и либерализоване међународне економије и свечано усвајамо, у складу са овим циљевима, принципе **ОПШТЕГ ЕТИЧКОГ КОДЕКСА У ТУРИЗМУ**.

НАЧЕЛА

Члан 1.

(Допринос туризма узајамном разумијевању и поштовању између народа и друштва)

(1) Разумијевање и унапређење етичких вриједности заједничких људском роду, као и усмјерење ка толеранцији и поштовању разноврсности вјерских, филозофских и моралних увјерења, су основ и посљедица одговорног туризма; судионици у развоју туризма и сами туристи требали би да поштивају друштвену и културну традицију и обичаје свих људи, укључујући мањине и домородачко становништво, и да признавају њихову вриједност;

(2) Туристичке активности требале би да буду вођене у складу са карактеристикама и традицијом регије и земаља домаћина, а у складу са њиховим законима, навикама и обичајима;

(3) Представници локалних заједница, с једне стране, и локални стручњаци, с друге стране, требали би међусобно да сарађују и поштивају туристе који их посјећују, и упознају њихов начин живота, укусе и очекивања; образовање и обука који се пружају стручњацима, требају да допринесу гостољубивој добродошлицы;

(4) Задатак власти је да обезбиди заштиту туриста и посјетилаца и њихове имовине; оне морају посветити посебну пажњу безбједности страних туриста због могуће посебне осјетљивости; оне требају да олакшају увођење специфичних начина информисања, заштите, осигурања и помоћи у складу са њиховим потребама; било какви напади, отмице или пријетње туристима или радницима у туризму, као и намјерно уништавање туристичких објеката и културне или природне баштине, требају да буду оштро осуђени и кажњени, у складу са њиховим државним законима;

(5) Током путовања, туристи и посјетиоци не смију да чине никакве криминалне радње или било које радње које се сматрају криминалним према законима земље коју посјећују, као и да се суздрже од било каквог понашања које би локално становништво могло да осјети као увредљиво или штетно, или које оштећује локално окружење; од било какве незаконите трговине дрогом, оружјем, антиквитетима, заштићеним врстама и производима које су опасне или забрањене државним прописима;

(6) Туристи и посјетиоци имају одговорност да се упознају, чак и прије свог поласка, са карактеристикама земаља које се припремају да посјете; они морају да буду свјесни здравственог и безбједносног ризика својственог сваком путовању ван њиховог уобичајеног окружења, те да се понашају на такав начин да максимално умање ове ризике;

Члан 2.

(Туризам као средство индивидуалног и колективног испуњења)

(1) Туризам, дјелатност најчешће повезана са одмором и релаксацијом, спортом и приступом култури и природи, треба да буде планиран и спроведен као примарно средство за појединачно и групно испуњење; када се обавља довољно отворено и без предрасуда, он је незамјенив фактор самообразовања, узајамне толеранције и учења о легитимним разликама између народа и култура и о њиховој разноврсности;

(2) Туристичке активности морају поштовати једнакост мушкараца и жена; оне требају да промовишу људска права и, посебно, индивидуална права најосјетљивијих група, посебно дјеце, старијих, хендикепираних, етничких мањина и домородачког становништва;

(3) Експлоатација људских бића у било којој форми, нарочито сексуалној, посебно кад се односи на дјецу, у супротности је са фундаменталним цијевима туризма и представља негацију туризма; с тим у вези, у складу са међународним правом, против ње се треба енергично борити у сарадњи са свим заинтересованим државама и кажњавати је, без уступака, од стране државних законодавстава како земаља које се посјећују тако и земаља из којих потичу починиоци ових дјела, чак и када су у иностранству;

(4) Путовање у сврху вјере, здравља, образовања и културе или језичне размјене су посебно корисни облици туризма, који заслужују подршку;

(5) Увођење у планове образовања предавања о вриједности туристичке размјене, њеном економском, социјалном и културном доприносу, а такође и о њеним ризицима, треба се подстицати;

Члан 3.

(Туризам, фактор одрживог развоја)

(1) Сви судионици у развоју туризма требају да чувају природну средину/околину, у циљу достизања стабилног, континуираног и одрживог привредног раста, усклађеног са правичним задовољавањем потреба и тежњи садашње и будућих генерација;

(2) Сви облици развоја туризма који су корисни за очување ријетких и драгоцјених ресурса, посебно воде и енергије, као и за избјегавање, колико је то могуће, производње отпада, требају да добију приоритет и да буду подстакнути од стране државних, регионалних и локалних власти;

(3) Равномјерно распоређени токова туриста и посјетилаца у времену и простору, посебно оних који су резултат годишњих одмора и школских распуста, и још равномјернија расподјела одмора, потребни су, да би се смањио притисак туристичке активности на околину и повећао њен користан утицај на туристичку привреду и локалну економију;

(4) Туристичка инфраструктура треба да буде тако осмишљена, а туристичке активности програмиране, да штите природну баштину сачињену од екосистема и биодиверзитета и да чувају угрожене дивље врсте; судионици у развоју туризма, а посебно туристички радници, требају да се сложе око увођења ограничења или забрана својих активности када се оне спроводе у посебно осјетљивим областима: пустињама, поларним или високо-планинским подручјима, приобалним подручјима, тропским шумама или мочварама, повољним за стварање резервата природе или заштићених подручја;

(5) Туризам, у природи и екотуризам су признати као посебно корисни за побољшање и унапређење положаја туризма, јер осигурава поштовање природне баштине и локалног становништва и усклађени су са укупним капацитетима подручја.

Члан 4.

(Туризам, корисник културне баштине човјечанства који доприноси њеном унапређивању)

(1) Туристички ресурси припадају заједничкој баштини човјечанства; заједнице на чијој територији се они налазе имају посебна права и обавезе према њима;

(2) Туристичка политика и активности требају се водити са поштовањем за умјетничко, археолошко и културно наслеђе, требају се заштитити и пренијети будућим генерацијама; посебна пажња треба да се посвети очувању и одржавању споменика, светишта и музеја, као археолошких и историјских локалитета, који морају да буду широко отворени за туристичке посјете; треба дати подршку јавном приступу предметима културе и споменицима у приватном власништву, уз поштовање права њихових власника, као и религиозним здањима, без нарушавања редовних потреба богослужења;

3) Финансијска средства добијена од посјета локалитетима културе и споменицима требају, барем дјелимично, да буду кориштена за одржавање, заштиту, развој и уљепшавање ове баштине;

(4) Туристичке активности се требају планирати на такав начин да омогуће традиционалним производима културе, заната и фолклора да опстану и унапређују се, а не да изазову њихово назадовање и стандардизацију.

Члан 5.

(Туризам, корисна дјелатност за земље и друштва домаћина)

(1) Локално становништво треба да буде повезано са туристичким активностима и да судјелује у исправној расподјели економских, друштвених и културних користи које оне стварају, а посебно у директном и индиректном запошљавању које из њих произлази;

(2) Туристичка политика треба да буде тако примијењена да помаже раст животног стандарда становништва у подручјима које се посјећују и да задовољи њихове потребе; планирање, архитектонски прилаз и управљање туристичким мјестом и смјештајем требају да имају за циљ да их интегришу, у највећој мјери, у локалну економију и социјални миље; када је степен квалификације подједнак, приоритет треба дати локалној радној снази;

(3) Посебну пажњу треба обратити на специфичне проблеме приобалних подручја и острвских територија и осјетљивих руралних и планинских подручја, којима туризам често представља ријетку прилику за развој, наспрот опадању традиционалних економских активности;

(4) Туристички стручњаци, посебно инвеститори, вођени прописима које су донијеле јавне власти, требају да израде студије о утицају њихових развојних пројеката на окружење и природну околину; они такође требају да доставе, с највећом отвореношћу и објективношћу, информације о својим будућим програмима и очекиваним посљедицама и да развијају дијалог о њиховом садржају са заинтересованим становништвом.

Члан 6.
(Обавезе учесника у развоју туризма)

(1) Туристички стручњаци имају обавезу да обезбиједу туристима објективне и истините информације о одређеним мјестима и о условима путовања, пријема и боравка; они требају осигурати да уговорне клаузуле предложене њиховим клијентима буду лако разумљиве што се тиче врсте, цијене и квалитете услуга за које се обавезују да ће извршити, као и новчане накнаде коју ће исплатити у случају једностраног раскида уговора са своје стране;

(2) Туристички стручњаци, онолико колико зависи од њих, требају да воде рачуна, у сарадњи с јавним властима, о безбједности, спречавању незгода, здравственој заштити и исправности хране за оне који траже њихове услуге; исто тако, требају осигурати постојање одговарајућих система осигурања и помоћи; требају прихватити писане обавезе прописане државним прописима и исплатити правичну накнаду у случају непридржавања уговорених обавеза;

(3) Туристички стручњаци требају да допринесу културном и духовном задовољењу туриста и да им, током њихових путовања, омогуће исповиједање њихове вјере;

(4) Власти емитивних држава и земаља домаћина, у сарадњи са заинтересованим стручњацима и њиховим удружењима, требају да обезбиједу постојање неопходних механизма за одштету туристима у случају банкрота предузећа које је организовало њихово путовање;

(5) Владе имају право, и дужност, посебно када су у питању кризе, да информишу своје држављане о посебним околностима, или чак опасностима, с којима се могу сусрести током својих путовања у иностранство; њихова је одговорност, у сваком случају, за објављивање непровјерених или преувеличаних информација које наносе штету земљама домаћинима и интересима њихових оператора; садржаји препорука о путовањима зато требају бити раније размотрени с властима земаља домаћина и заинтересованим стручњацима; формулисане препоруке требају да буду стриктно сразмјерне озбиљности ситуације и ограничене на географска подручја гдје су настале посебне околности; овакве препоруке требају да буду ограничене или укинуте чим се врате нормални услови;

(6) Штампa, а посебно специјализована туристичка штампa и други медији, укључујући модерна средства електронске комуникације, требају да објављују истините и уравнотежене информације о догађајима и ситуацијама које би могле утицати на токове туриста; они такође требају да обезбиједу правремене и поуздане информације корисницима туристичких услуга; ове комуникационе и електронске комерцијалне технологије такође треба развијати и користити у ове сврхе; у случају медија, никако не треба промовисати "секс туризам";

Члан 7.
(Право на туризам)

(1) Могућност директног и личног приступа откривању и уживању у свим ресурсима планете представља подједнако право свих становника свијета; растуће свеобухватно учешће у националном и међународном туризму треба се сматрати једним од најбољих могућих израза одрживог раста слободног времена, те на том путу не треба постављати препреке;

(2) Универзално право на туризам мора се сматрати посљедицом права на одмор и слободно вријеме, укључујући разумно ограничење радних часова и плаћене одморе који су загарантовани чланом 24. Универзалне декларације о људским правима и чланом 7. Међународне конвенције о економским, социјалним и културним правима;

(3) Социјални туризам, а посебно асоцијативни туризам, који олакшавају широко распрострањено располагање слободним временом, путовањима и одморима, требају се развијати уз подршку власти;

(4) Породични, туризам младих, студентски, туризам старијих људи и туризам за инвалиде, требају бити подстицани и олакшавани;

Члан 8. **(Слобода туристичких кретања)**

(1) У сагласности са међународним правом и државним законодавством, туристи и посјетиоци требају да имају користи од слободе кретања у оквиру својих земаља из једне државе у другу, у складу са чланом 13. Универзалне декларације о људским правима; требају да имају приступ туристичким и културним локалитетима без подвргавања прекомјерним формалностима или дискриминацији;

(2) Туристи и посјетиоци требају да имају приступ свим доступним облицима комуникације, интерним и екстерним; требају да имају користи од брзог и лаког располагања локалним административним, правним и здравственим услугама; треба им омогућити да несметано контактирају конзуларне представнике својих земаља, у складу са дипломатским конвенцијама које су на снази;

(3) Туристи и посјетиоци требају да имају иста права као и грађани земље коју посјећују, у вези с повјерљивости личних података и информација које се односе на њих, посебно када се ти подаци чувају електронски;

(4) Административне процедуре које се односе на граничне прелазе, било да оне спадају под надлежност државе или произлазе из међународних споразума, као што су визе или здравствене и царинске формалности, требају да буду прилагођене, колико год је то могуће, тако да у највећој могућој мјери олакшају слободу путовања и широко отворени прилаз међународном туризму; споразум између група земаља у циљу усклађивања и поједностављења процедура треба подржавати; специфичне таксе и давања које кажњавају туристичку привреду и подривају њену конкурентност требају се поступно одстранити или кориговати;

(5) У зависности од економске ситуације у земљама из којих долазе, путници требају да имају приступ одређеном износу валуте потребне за њихово путовање;

Члан 9. **(Права радника и предузетника у туристичкој привреди)**

(1) Фундаментална права запослених и самосталних радника у туристичкој привреди и сродим дјелатностима требају да буду загарантована, под надзором државне и локалне администрације и земаља из којих долазе и земаља домаћина, с посебном пажњом која се поклања специфичним ограничењима везаним посебно за сезонски карактер њихове дјелатности, глобалну димензију њиховог привређивања и флексибилност која се често захтијева по природи посла;

(2) Запослени и самостални радници у туристичкој привреди и сродним дјелатностима имају право и обавезу да стичу одговарајућу почетну и сталну обуку; потребно им је пружити одговарајућу социјалну заштиту; несигурност посла треба максимално ограничити, а посебан статус, посебно у односу на социјалну помоћ, треба пружити сезонским радницима у сектору;

(3) Било која физичко или правно лице, уколико има неопходне способности или квалификацију, треба имати право да развија своју професионалну дјелатност у области туризма у складу с важећим државним законима; предузетници и инвеститори, посебно у области малих и средњих предузећа, требају да имају право на слободан приступ туристичком сектору уз минимум законских и административних ограничења;

(4) Размјена искустава која се нуди руководиоцима и радницима из различитих земаља, било да су запослени или не, доприноси подстицању развоја свјетске туристичке привреде; ова кретања требају да буду олакшана колико год је то могуће, уз придржавање важећих државних закона и међународних конвенција;

(5) Као незамјенив фактор солидарности у развоју и динамичном расту међународне размјене, мултинационалне компаније у туристичкој привреди не би смјеле искориштавати доминантну позицију коју понекад заузимају; оне требају избјегавати да постану средство увођења културних и друштвених модела на локалне заједнице, у замјену за слободу у инвестирању и трговини, која треба бити потпуно призната; требају судјеловати у локалном развоју, избјегavajuћи прекомјерну

репатријацију своје зараде или подстицање увоза, чиме умањују свој допринос привреди у коју су укључене;

(6) Партнерство и успостављање уравнотежених односа између предузећа емитивних земаља и земаља домаћина доприноси одрживом развоју туризма и равномјерној расподјели користи од његовог раста;

Члан 10.
(Спровођење начела Општег етичког кодекса у туризму)

(1) Јавни и приватни судионици у развоју туризма требају да сарађују на увођењу ових начела и да прате њихову ефикасну примјену;

(2) Учесници у развоју туризма требају да признају улогу међународних институција, међу којима на првом мјесту *Свјетске туристичке организације (WTO)*, и невладиних удружења са компетенцијама у области промовисања и развоја туризма, заштите људских права, окружења и здравља, са дужним поштовањем за општа начела међународног права;

(3) Ови учесници требају исказати своју намјеру да било какве спорове који се тичу спровођења или интерпретације *Општег етичког кодекса у туризму*, упуте на усклађивање непристрасном трећем органу, познатом као Свјетска комисија